

Rapport från 2022 års
VFU-barometer

Handledare och kurslärare om samverkan



Daniel Berlin (daniel.berlin@gu.se)

Centrum för skolsamverkan

Göteborgs universitet

Publicerad våren 2023

Göteborgs universitets modell för övningsskolor

Enligt Förordningen för utbildning till lärare och förskollärare (2021:1335) åligger det samtliga lärarutbildningar i Sverige använda övningsskolor och övningsförskolor som huvudsaklig modell för lärarstudenternas verksamhetsförlagda utbildning (VFU). I förordningen beskrivs en övningsskola/övningsförskola som en eller flera skol- eller förskoleenheter där det finns en hög koncentration av studenter och kompetenta, utbildade handledare. Övningsskolorna förväntas också ha en fördjupad samverkan med lärosätena kring kursinnehåll och kompetensutveckling.

Göteborgs universitets lärarutbildningar och skolhuvudmännen i Göteborgsregionen har tillsammans tagit fram ett ramverk för övningsskolor, som under 2022 och 2023 testas i en pilotverksamhet. (Förskolläraryrket ingår inte i pilotverksamheten eftersom där sedan 2014 redan finns en modell med övningsförskoleområden). I ramverket preciseras kriterier för koncentration, kontinuitet i mottagande, kompetens hos personal, samt samverkan. Ramverket bygger också på att en övningsskola har vissa grundförutsättningar. Personalstyrkan ska motsvara minst 10 heltidsanställda behöriga lärare med och behörighetsgraden ska vara minst 60 procent.

Ramverkets definition av *koncentration* är att en övningsskola varje läsår ska ha 0,3-0,5 studenter per behörig lärare. *Kontinuitet* innebär att övningsskolan varje läsår tar emot minst fyra nya studenter. En student ska om möjligt placeras på samma övningsskola som ytterligare minst en student från samma program, inriktning och kull. *Samverkanskriteriet* innefattar en nära samverkan mellan övningsskolans handledare och universitetets kurslärare, och att det finns formella och informella arenor för kollegialt erfarenhetsutbyte. I samverkan ingår också att skapa formaliserade rutiner för mottagande av studenter samt former för hur studenter ska ges inblick i praktiska forskning. *Kompetenskriteriet* handlar om att handledare och kurslärare ska genomgå relevant kompetensutveckling. För handledare utgörs kompetensutvecklingen dels av en kortare introduktion för VFU-handledare, dels av en 7,5 hp handledarutbildning. Därutöver utarbetas i skrivande stund (våren 2023) en utbildning för VFU-kurslärare.

I denna rapport är det kriteriet samverkan, och närmare bestämt samverkan mellan VFU-handledarna och VFU-kurslärarna, som står i fokus.

Samverkan mellan handledare och kurslärare i fokus

Samverkan, och strävan att stärka samverkan, är en central komponent i Göteborgs universitets modell för övningsskolor. Samverkan kring studenters verksamhetsförlagda utbildning (VFU) sker på flera olika nivåer och mellan flera olika aktörer inom universitet och skolverksamheter.¹ Denna PM handlar om den samverkan som sker mellan handledare och kurslärare under studenternas VFU-perioder.

I enkätundersökningen *VFU-barometern*², som genomfördes under hösten 2022, fick handledare och kurslärare besvara ett antal frågor om hur de bedömer att olika inslag under VFU-kurserna fungerar. De kursinslag det handlar om är kursintroduktioner, bedömningsunderlag, bedömningsbesök, trepartssamtal samt seminarier och möten. Gemensamt för dessa kursinslag är att de inbegriper samarbete mellan kurslärare och handledare. Därutöver fick handledarna svara på frågor om hur nöjda de är med den information som ges från universitetet till handledarna inför VFU-kurserna.

Handledares bedömningar av information från Göteborgs universitet

I *VFU-barometern* fick handledarna svara på frågan *Som handledare behöver du viss information från Göteborgs universitet inför VFU-kurserna för att kunna utföra ditt uppdrag. Hur nöjd är du med denna information utifrån följande aspekter?* De tre aspekterna var framförhållning (om informationen kommer i lagom tid innan kurserna), tillgänglighet (om informationen är lätt att hitta) och relevans (om informationen innehåller det som handledarna behöver). Respondenterna kunde välja mellan svarsalternativen "mycket nöjd", "ganska nöjd", "ganska missnöjd", "mycket missnöjd", samt "ej aktuellt". Resultaten redovisas i tabell 1 på nästa sida.

För var och en av de tre aspekterna är det ungefär fyra av tio handledare som är mycket nöjda med informationen. 44 procent är mycket nöjda med framförhållningen, 36 procent med tillgängligheten och 42 procent med relevansen. Ungefär tre av tio (28 procent) har svarat att de är mycket nöjda med alla tre aspekterna (visas ej i tabellen). Andelarna är beräknade exklusive de som svarat "ej aktuellt".

Informationsflödet i olika läraryrkesprogram

Förskolläraryrkesprogrammets handledare är de klart mest nöjda med informationen från Göteborgs universitet, med cirka sex av tio mycket nöjda på var och en av de tre aspekterna. I de andra läraryrkesprogrammen är mellan cirka 30 och cirka 45 procent av handledarna mycket nöjda.

Handledarutbildning och syn på informationsflödet

De handledare som har genomgått en handledarutbildning om 7,5 hp är mer nöjda med informationen än de som inte gått en sådan utbildning. Ungefär hälften av de handledarutbildade är mycket nöjda med informationen jämfört med mellan trettio och fyrtio procent av de utan handledarutbildning. Vid Göteborgs universitet ges också en kortare introduktion för VFU-handledare om hur VFU fungerar vid Göteborgs universitets läraryrkesprogram. De som genomgått den introduktionen är mer nöjda med informationen än de som inte gått den.

¹ [Här finns en översikt av samverkansorganisationen kring läraryrkesutbildningarnas VFU](#)

² Undersökningen omfattade alla VFU-handledare som haft en student de senaste två läsåren, alla aktiva studenter som gjort VFU och alla VFU-kurslärare vid Göteborgs universitets läraryrkesutbildningar. Enkäten skickades till 3700 VFU-handledare (1901 svar vilket motsvarar 51 procents svarsfrekvens), 3200 studenter (1404 svar, vilket motsvarar 44 procents svarsfrekvens) och 164 kurslärare (88 svar, vilket motsvarar 54 procents svarsfrekvens).

Tabell 1: Andel i olika grupper som är mycket nöjda med informationen från GU inför VFU-kurserna

		Framförhållning. Får du information i lagom tid innan kurserna?	Tillgänglighet. Är informationen ifråga lätt att hitta?	Relevans. Innehåller informationen det du behöver veta?	Antal svar
Samtliga	Samtliga	44%	36%	42%	1881
Program	Förskolläraryrkesprogrammet	57%	55%	61%	348
	Grundläraryrkesprogrammet	43%	31%	40%	607
	KPU (ordinarie studiegång)	41%	36%	35%	184
	KPU (förhöjd studietakt)	32%	30%	29%	28
	ULV	38%	39%	40%	48
	Yrkesläraryrkesprogrammet	46%	29%	39%	154
	Ämnesläraryrkesprogrammet	37%	31%	37%	597
Introduktion för VFU handledare	Nej	43%	34%	41%	1513
	Ja	47%	41%	48%	368
Handledarutbildning 7,5 hp	Nej	41%	31%	37%	1281
	Ja	50%	45%	52%	600
Antal VFU-studenter totalt i yrkeslivet som lärare	1-5 studenter	43%	33%	41%	893
	6-10 studenter	45%	38%	43%	578
	11-20 studenter	45%	38%	46%	291
	Fler än 20 studenter	44%	38%	36%	118

Kommentar: Frågan löd: *Som handledare behöver du viss information från Göteborgs universitet inför VFU-kurserna för att kunna utföra ditt uppdrag. Hur nöjd är du med denna information utifrån följande aspekter? Svartalternativen var "mycket nöjd", "ganska nöjd", "ganska missnöjd", "mycket missnöjd", samt "ej aktuellt". Tabellen visar andelen i respektive kategori som svarat "mycket nöjd". Andelarna är beräknade exklusive de som svarat "ej aktuellt".*

Erfarenhet och syn på informationsflödet

En handledares erfarenhet – mätt som antalet VFU-studenter handledaren handlett genom åren – tycks inte hänga samman med hur informationen från Göteborgs universitet uppfattas. Det finns inga systematiska skillnader mellan de som handlett få och många studenter.

Handledare och kurslärare om samarbete kring olika kursinslag

Både handledare och kurslärare fick svara på en fråga om hur de bedömer att olika samverkansrelaterade inslag i VFU-kurserna fungerar. De kursinslag det handlar om är kursintroduktioner, bedömningsunderlag, bedömningsbesök, trepartssamtal samt seminarer och möten. Frågan löd: *Hur anser du att följande fungerar? Gör en sammanvägd bedömning av hur det brukar vara.* Svartalternativen var "mycket bra", "ganska bra", "ganska dåligt", "mycket dåligt", samt "ej aktuellt". I tabell 2 på nästa sida redovisas andelen som svarat "mycket bra". Andelarna är beräknade exklusive de som svarat "ej aktuellt".

Både handledare och kurslärare är förhållandevis nöjda med bedömningsbesök och trepartssamtal. Ungefär hälften av handledarna (48 procent) och hälften av kurslärarna (47 procent) är mycket nöjda med hur bedömningsbesöken fungerar. Hälften av handledarna (49 procent) och fyra av tio (42 procent) av kurslärarna är mycket nöjda med trepartssamtalen. Kurslärarna är också relativt nöjda med kursintroduktionerna (45 procent mycket nöjda), medan handledarna inte tycks vara fullt lika nöjda med dessa (33 procent mycket nöjda).

Ansvar för bedömning och betygsättning av studenters VFU ligger hos VFU-kursläraren. Bedömningen utgår från kursmålen i den aktuella VFU-kursen, och sker i samråd med studentens VFU-handledare. Samrådet sker med utgångspunkt i ett särskilt bedömningsunderlag som VFU-handledarna använder. Var tredje handledare (33 procent) och var femte (22 procent) VFU-kurslärare anser att bedömningsunderlagen fungerar mycket bra.

Tabell 2:Handledare och kurslärare om olika kursinslag

		Kursitro- duktioner		Bedöm- ningsun- derlag		Bedöm- ningsbesök		Treparts- samtal		Seminarier och möten		Antal svar	
		HL	KL	HL	KL	HL	KL	HL	KL	HL	KL	HL	KL
Samtliga	Samtliga	33%	45%	33%	22%	48%	47%	49%	42%	29%	25%	1861	88
Program	Förskolläroprogrammet	63%	55%	51%	44%	61%	67%	68%	33%	53%	56%	350	9
	Grundläroprogrammet	27%	44%	31%	20%	45%	55%	43%	31%	24%	20%	604	27
	KPU (ordinarie studiegång)	26%	33%	28%	14%	48%	48%	51%	45%	22%	21%	180	21
	KPU (förhöjd studietakt)	13%	-	33%	-	61%	-	50%	-	19%	-	27	-
	ULV	38%	-	30%	-	43%	-	44%	-	30%	-	46	-
	Yrkesläroprogrammet	31%	-	32%	-	42%	-	47%	-	17%	-	148	-
	Ämnesläroprogrammet	21%	33%	25%	13%	43%	34%	44%	49%	17%	13%	591	39
Introduktion för VFU handledare	Nej	32%	-	32%	-	46%	-	48%	-	28%	-	1498	-
	Ja	38%	-	36%	-	53%	-	53%	-	34%	-	363	-
Handledarutbildning 7,5 hp	Nej	25%	-	27%	-	44%	-	44%	-	19%	-	1261	-
	Ja	48%	-	46%	-	55%	-	59%	-	44%	-	600	-
Antal VFU-studenter totalt i yrkeslivet som lärare	1-5 studenter	33%	-	31%	-	48%	-	50%	-	30%	-	881	-
	6-10 studenter	31%	-	35%	-	44%	-	48%	-	29%	-	574	-
	11-20 studenter	34%	-	34%	-	52%	-	49%	-	27%	-	287	-
	Fler än 20 studenter	39%	-	30%	-	48%	-	51%	-	33%	-	118	-

Kommentar: Frågan löd: *Hur anser du att följande fungerar? Gör en sammanvägd bedömning av hur det brukar vara.* Svarsalternativen var "mycket bra", "ganska bra", "ganska dåligt", "mycket dåligt", samt "ej aktuellt". Tabellen visar andelen i respektive kategori som svarat "mycket bra". Andelarna är beräknade exklusive de som svarat "ej aktuellt".

Bedömning av kursinslag i olika läroprogram

Såväl handledare som kurslärare inom förskolläroprogrammet är systematiskt mer nöjda med hur de olika kursinslagen fungerar än handledare och kurslärare från de andra läroprogrammen. Notera dock att svaren från kurslärarna ska tolkas med försiktighet eftersom det är förhållandevis få svarande i denna grupp. När det gäller handledarna är det notabelt att minst hälften av förskolläroprogrammets handledare är mycket nöjda med vart och ett av de kursinslag som bedömdes i VFU-barometern. Den lägsta andelen (51 procent) gällde bedömningsunderlagen, och den högsta (68 procent) treparts-samtalen.

Handledarutbildning och bedömning av kursinslag

De handledare som har en handledarutbildning på 7,5 hp är i större utsträckning mycket nöjda med alla kursinslag jämfört med de som inte har någon handledarutbildning. Skillnaderna i andelen mycket nöjda i de två grupperna är mellan elva och 23 procentenheter. Samma mönster gäller Introduktion för VFU-handledare, även om skillnaderna mellan de som gått och inte gått den är något mindre (mellan fyra och tolv procentenheter).

Erfarenhet och bedömning av kursinslag

Det är svårt att hitta några systematiska skillnader mellan de som handlett få och många studenter. Möjligen kan man se att de som handlett fler än 20 studenter är något mer nöjda med kursintroduktionerna.

Kontakter mellan handledare och kurslärare

Frågan om hur samverkan kring kurserna fungerar innehöll också en delfråga om hur respektive grupp upplever att kontakterna med VFU-kurslärarna respektive VFU-handledarna fungerar. Som framgår i tabell 3 på nästa sida anser fyra av tio handledare (39 procent) och tre av tio kurslärare (28 procent) att kontakterna dem emellan fungerar mycket bra. Precis som i de andra delfrågorna om kursinslag sticker förskolläroprogrammet ut i positiv riktning med sju av tio (71 procent) mycket

nöjda handledare och fyra av tio (44 procent) mycket nöjda kurslärare. Andelen mycket nöjda handledare i övriga program varierar mellan 29 och 42 procent.

Handledarutbildning och introduktion för VFU-handledare har en positiv påverkan på handledarnas bedömningar av kontakter med kurslärarna. De som har gått handledarutbildningen och introduktionen är mer nöjda än andra. Handledares erfarenhet – mätt som antalet VFU-studenter handledaren handlett genom åren – tycks inte hänga samman med hur kontakterna med kurslärarna uppfattas. Det finns inga systematiska skillnader mellan de som handlett få och många studenter.

Tabell 3:Handledare och kurslärare om kontakterna dem emellan

		Handledare bedömer kontakterna med kurslärare		Kurslärare bedömer kontakterna med handledare	
		Andel mycket bra	Antal svar	Andel mycket bra	Antal svar
Samtliga	Samtliga	39%	1673	28%	88
Program	Förskolläraryrkesprogrammet	71%	350	44%	9
	Grundläraryrkesprogrammet	34%	546	28%	29
	KPU (ordinarie studiegång)	29%	161	20%	20
	KPU (förhöjd studietakt)	42%	24		
	ULV	31%	42		
	Yrkesläraryrkesprogrammet	28%	116		
	Ämnesläraryrkesprogrammet	29%	510	17%	41
Introduktion för VFU handledare	Nej	37%	1341		
	Ja	47%	332		
Handledarutbildning 7,5 hp	Nej	31%	1094		
	Ja	55%	579		
Antal VFU-studenter totalt i yrkeslivet som lärare	1-5 studenter	39%	778		
	6-10 studenter	38%	517		
	11-20 studenter	40%	264		
	Fler än 20 studenter	39%	113		

Kommentar: Frågan löd: *Hur anser du att följande fungerar? Gör en sammanvägd bedömning av hur det brukar vara.* Svarsalternativen var "mycket bra", "ganska bra", "ganska dåligt", "mycket dåligt", samt "ej aktuellt". Tabellen visar andelen i respektive kategori som svarat "mycket bra". Andelarna är beräknade exklusive de som svarat "ej aktuellt".

Handledare och kurslärare om samarbete på det hela taget

Förutom att bedöma hur enskilda inslag på VFU-kurserna och kontakterna mellan handledare och kurslärare fungerar, så fick de båda grupperna också svara på en fråga om hur samarbetet dem emellan fungerar på det hela taget. Frågan till handledarna löd *Hur tycker du på det hela taget att samarbetet mellan dig och VFU-kursläraren/VFU-kurslärarna fungerar?* Frågan till VFU-kurslärarna löd *Hur tycker du på det hela taget att samarbetet mellan dig och VFU-handledarna fungerar?* Svarsalternativen var "mycket bra", "ganska bra", "ganska dåligt" och "mycket dåligt". Svaren redovisas i tabell 4 på nästa sida.

Ungefär fyra av tio anser att samarbetet grupperna emellan fungerar mycket bra. Bland handledarna är det 36 procent, och bland kurslärarna 39 procent.

Bedömning av samarbete inom olika läraryrkesprogram

De handledare och kurslärare som verkar inom förskolläraryrkesprogrammet är mer nöjda än sina motsvarigheter i andra läraryrkesprogram. Andelen inom förskolläraryrkesprogrammet som anser att samarbetet på det hela taget fungerar mycket bra är 74 procent bland handledarna och 78 procent bland kurslärarna, vilket är en dubbelt så stor andel som inom samtliga läraryrkesprogram, och närmare tre gånger så stor andel som inom vissa av de andra läraryrkesprogrammen. Notera dock att svaren från kurslärarna ska tolkas med försiktighet eftersom det är förhållandevis få svarande i denna grupp.

Tabell 4: Sammantagen bedömning av samarbete mellan handledare och kurslärare

		Handledare bedömer samarbetet med kurslärare		Kurslärare bedömer samarbetet med handledare	
		Andel mycket bra	Antal svar	Andel mycket bra	Antal svar
Samtliga	Samtliga	36%	1866	39%	88
Program	Förskolläraryrket	74%	351	78%	9
	Grundläraryrket	30%	599	30%	30
	KPU (ordinarie studiegång)	28%	182	38%	21
	KPU (förhöjd studietakt)	32%	28	-	-
	ULV	40%	48	-	-
	Yrkesläraryrket	25%	150	-	-
	Ämnesläraryrket	25%	593	32%	41
Introduktion för VFU handledare	Nej	34%	1501		
	Ja	45%	365		
Handledarutbildning 7,5 hp	Nej	27%	1263		
	Ja	55%	603		
Antal VFU-studenter totalt i yrkeslivet som lärare	1-5 studenter	35%	881		
	6-10 studenter	37%	575		
	11-20 studenter	40%	291		
	Fler än 20 studenter	35%	118		

Kommentar: Frågorna löd: *Hur tycker du på det hela taget att samarbetet mellan dig och VFU-kursläraren/VFU-kurslärarna fungerar? samt Hur tycker du på det hela taget att samarbetet mellan dig och VFU-handledarna fungerar?* Svarsalternativen var "mycket bra", "ganska bra", "ganska dåligt", och "mycket dåligt". Tabellen visar andelen i respektive kategori som svarat "mycket bra".

Handledarutbildning och bedömning av samarbete

De handledare som har gått en 7,5 hp handledarutbildning är påtagligt mer nöjda med samarbetet med kurslärarna. Över hälften (55 procent) av de som gått en handledarutbildning är mycket nöjda med samarbetet, jämfört med var fjärde (27 procent) bland de som inte gått handledarutbildning.

De som gått Introduktion för VFU-handledare är också mer nöjda med samarbetet än de som inte gått introduktionen (45 procent mycket nöjda jämfört med 34 procent).

Erfarenhet och bedömning av samarbete

Det är svårt att hitta några tecken på att en handledares erfarenhet – mätt som antalet VFU-studenter handledaren handlett genom åren – skulle hänga samman med hur samverkan med kursläraren fungerar på det hela taget. Det finns inga systematiska skillnader mellan de som handlett få och många studenter.

Sammanfattande analys och slutsatser

Resultaten som presenterats i denna PM kan summeras med att de som är verksamma inom förskolläraryrket och de som har gått en handledarutbildning om 7,5 hp är mer nöjda med samarbetet än andra. Detta gäller informationen från universitetet till handledarna, det gäller bedömningar av hur olika kursinslag som bygger på samverkan fungerar, det gäller kontakter mellan handledare och kurslärare, och det gäller bedömningar av hur samarbetet kurslärare-handledare fungerar på det hela taget.

Att förskolläraryrket handledare och kurslärare är de mest nöjda är intressant. Förskolläraryrket bedriver sedan flera år tillbaka VFU inom särskilt utvalda övningsförskoleområden och enligt en modell som bygger på tät samverkan på flera organisatoriska nivåer, men inte minst mellan just handledare och kurslärare. Resultaten i denna PM pekar således på att det finns en stor potential i att arbeta enligt en övningsskolemodell.

Detsamma gäller handledarutbildningen. En av framgångsfaktorerna inom förskolläraryrket är att en stor majoritet av handledarna har genomgått handledarutbildning på 7,5 hp. Resultaten i denna PM visar att handledarutbildning hänger samman med hur samverkan upplevs, vilket är ett i raden av starka argument för att så många handledare som möjligt bör ges möjlighet att gå handledarutbildning.³

³ För mer information om hur handledarutbildningen påverkar hur handledare uppfattar handledarskapet, se rapporten *Handledarutbildade handledares uppfattningar om VFU*.